

ОБҐРУНТОВАНІСТЬ НЕОБХІДНОСТІ ФОРМУВАННЯ КРИТЕРІЇВ ЕФЕКТИВНОСТІ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

Анотація. Визначено поняття ефективності діяльності підприємства та важливість формулювання критеріїв для розв'язку проблеми її підвищення.

Аннотация. Определены понятия эффективности деятельности предприятия и важность формулировки критериев для решения проблемы ее повышения.

Annotation. The concepts of the enterprise effectiveness and necessity of formulation of the criteria for solving the problem of its increase were determined.

Ключові слова: ефективність, критерій, оцінка.

Актуальність дослідження полягає у формуванні ринкових відносин в економіці України і супроводжується глибокими змінами в теорії і практиці управління на підприємствах. Виникають нові ринкові концепції, які оперують сучасними поняттями, прийомами, методами та моделями управління підприємством. У сучасних умовах господарювання за жорсткої конкуренції висока результативність управлінських рішень та раціональність побудови стратегії функціонування підприємства неможливі без реальної оцінки ефективності діяльності та діагностики потенціалу компаній. Сучасний економічний процес в Україні зумовлює необхідність комплексного дослідження і розв'язання проблеми підвищення ефективності діяльності підприємств за специфічних умов розвитку ринкових відносин. При здійсненні цієї діяльності виникає необхідність прийняття рішень, які синтезують елементи економіки, фінансів, маркетингу та інших галузей знань. Окрім цього, необхідність дослідження проблеми підвищення ефективності діяльності підприємства зумовлена багатьма факторами, зокрема такими, як обмеженість економічних ресурсів, а також бажання суб'єктів господарювання отримати максимальний ефект при найнижчих витратах.

Дослідженню різних аспектів ефективності діяльності присвячені праці багатьох вчених, а саме: Ковальова В. В. [1], Мороза О. В., Є. Іщенко, Савченка О. Ф., Птушенка А. К., Баканова М. І. [2], Прикіна Б. В. [3], Раїцького К. А. [4], Савицької Г. В. [5] та ін. Аналіз літературних джерел показав, що принциповим у вивченні даної проблеми є те, що в самому трактуванні поняття ефективності до цього часу відсутня чітка визначеність. У середовищі вчених-економістів спостерігаються суттєві розбіжності в розумінні сутності цієї категорії, методів її суспільного обліку, критеріїв і показників.

Виходячи з цього, мета дослідження – визначити поняття ефективності діяльності підприємства та необхідність формування критеріїв її оцінки.

Завданням дослідження є дослідження поняття "ефективності діяльності підприємства", важливості формулювання критеріїв для вирішення проблеми підвищення ефективності діяльності, формування рекомендацій практичного використання критеріїв економічної ефективності в промисловості.

Об'єктом дослідження є ефективність діяльності підприємства.

Предметом дослідження є обґрунтованість необхідності формулювання критеріїв ефективності діяльності підприємства.

Результати дослідження полягають у тому, що ефективність є складною економічною категорією, яка охоплює різні рівні господарювання і знаходиться відповідно, під впливом багатьох як внутрішніх, так і зовнішніх факторів: економічних, правових, соціальних тощо. Факт, що ефективність представлена в різних видах, але саме ефективність діяльності підприємства, ефективність використання різних ресурсів, ефективність виробництва, торгівлі є причиною використання для їх кількісної оцінки різних показників, їх упорядкованість, розміщення.

У таблиці наведено кілька підходів для визначення ефективності діяльності підприємства.

Таблиця

Підходи до визначення ефективності діяльності підприємства

Визначення ефективності діяльності підприємства	Автор
Вид ефективності, що характеризує результативність діяльності економічних систем (підприємств, територій, національної економіки)	Баканов М. І. [2]

кінцевих результатів її функціонування до затрачених ресурсів	
Результативність процесу, операції, проекту, що визначається як відношення ефекту, результату до витрат і зумовив його отримання	Енциклопедичний словник економіки та права
Максимально вигідне співвідношення між сукупними витратами і економічними результатами	Раїцький К. А. [4]
Отримання максимуму можливих благ від наявних ресурсів	Ковальов В. В. [1]
Відносний ефект, результативність процесу, операції, проекту, що визначаються як відношення ефекту, результату до витрат, витрат, що обумовили й забезпечили його одержання	Кравченко Л. І. [6]
Результативність виробництва; відношення корисного результату у вигляді матеріальних благ і послуг до вироблених затрат	Савицька Г. В. [5]

Різноманіття поглядів на ефективність пов'язано, насамперед, з різноманіттями діяльності, а також з вибором критеріїв її оцінки.

Критерій – це ознака, на підставі якої проводиться оцінка, визначення або класифікація чого-небудь; мірило судження, оцінки.

Так, однією із найважливіших ознак ефективності є досягнення відповідного результату діяльності з найменшими витратами ресурсів. Інакше кажучи, ознакою ефективності діяльності є досягнення мети функціонування підприємства (організаційно-виробничої системи, організації) з найменшими витратами суспільної праці. Оскільки внаслідок виробничої діяльності можуть бути досягнуті різноманітні результати або ж ефекти, як наприклад, економія ресурсів, збільшення кількості робочих місць, зменшення витрат енергії, зниження шкідливих викидів, зростання прибутків тощо, то необхідно говорити про різноманітні критерії (мірила) ефективності господарювання підприємства.

Враховуючи це, на сучасному етапі правомірним буде застосування багатокритеріального підходу до оцінки ефективності діяльності підприємства, адже визначення цілей його діяльності на сьогодні носить багатоаспектний характер. Водночас оцінка ефективності діяльності підприємства виходить за межі його показників, оскільки функціонування підприємства впливає на поведінку інших суб'єктів ринку.

Отже, в умовах ринкових перетворень цілісна модель оцінки ефективності діяльності підприємства повинна бути побудована з урахуванням багатокритеріального підходу і включати [7]:

задоволення потреб зацікавлених осіб (хто є основними учасниками програми або проекту, на що вони сподіваються і які потреби мають);

вклад зацікавлених осіб (чого саме підприємство бажає і потребує від зацікавлених сторін на взаємовигідній основі);

інноваційні стратегії (які інноваційні стратегії необхідно розробити для того, щоб задовільнити побажання й потреби зацікавлених сторін, враховуючи при цьому власні інтереси);

процеси (які бізнес-процеси необхідно налагодити, аби реалізувати стратегії);

можливості (які саме можливості необхідні для управління бізнес-інтересами).

Щодо практичного використання критеріїв економічної ефективності, можна виділити такі рекомендації: орієнтацію підприємства на інтенсивний шлях розвитку і досягнення більш високого рівня ефективності в динаміці;

вивчення резервів подальшого вдосконалення господарської діяльності підприємства на основі впровадження досягнень науково-технічного прогресу, вдосконалення технологій та покращення організації виробництва;

створення дієвого механізму підвищення ефективності господарювання [8].

У дослідженні визначено поняття ефективності діяльності підприємства, обґрунтовано необхідність формування критеріїв ефективності діяльності підприємства та виділені рекомендації щодо практичного використання критеріїв економічної ефективності. Отже, основними процесами, за допомогою яких будується система оцінки ефективності є розробка критеріїв ефективності. Лише використовуючи всю систему критеріїв оцінки в сукупності, можна досягти високих темпів зростання ефективності розвитку економіки та діяльності підприємств.

Напрями подальших досліджень полягають у тому, що для вирішення проблеми підвищення ефективності діяльності кожне підприємство повинно сформулювати критерії її оцінки відповідно до виду діяльності, розміру, мети функціонування підприємства та цілей.

Наук. керівн. Преображенська О. С.

Література: 1. Ковалев В. В. Введение в финансовый менеджмент / В. В. Ковалев. – М. : Финансы и статистика, 2006. – 768 с. 2. Баканов М. И. Теория экономического анализа : учебник / Баканов М. И., Шеремет А. Д. – М. : Финансы и статистика, 2005. – 536 с. 3. Прикин Б. В. Экономический анализ предприятия / Б. В. Прикин. – М. : ЮНИТИ-ДАНА, 2000. – 360 с. 4. Раицкий К. А. Экономика предприятия : учебник для вузов / К. А. Раицкий. – М. : Информационно-внедренческий центр Маркетинга, 1999. – 684 с. 5. Савицкая Г. В. Анализ хозяйственной деятельности предприятия / Г. В. Савицкая. – М. : ИНФРА-М, 2009 – 336 с. 6. Канцуров О. О. Удосконалення методології оцінки ефективності управління підприємствами державного сектору економіки / О. О. Канцуров, О. С. Білоусова // *Фінанси України*. – 2006. – № 9 – С. 143–151. 7. Голубева Т. С. Методологічні підходи до оцінки ефективності діяльності підприємства / Т. С. Голубева, І. В. Колос // *Актуальні проблеми економіки*. – 2006. – № 5(59) – С. 66–72. 8. Макаренко О. І. Критерії економічної ефективності роботи підприємства в умовах антикризового управління / О. І. Макаренко // *Актуальні проблеми економіки*. – 2006. – № 7 – С. 121–125. 9. Турило А. М. Дальнейшее исследование сущности экономической эффективности и классификация ее видов / А. М. Турило, А. А. Турило // *Актуальні проблеми економіки*. – 2004. – № 3(33). – С. 152–157.